

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiæ, perspicuè, doctè, subtiliter, ac breviter discussa

Et In octo Partes ... distincta ...

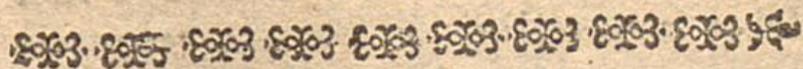
De Angelis Actibvs humanis, & Legibus

Vindalium, 1646

Cap. III. Vnde sumatur bonitas, & malitia actus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38834

DE BEATITVDINE. CAP. II. III
tur, nam sicut nihil potest dici artificiale
nisi per respectum ad regulas artis; ita
nihil potest dici morale, nisi per ordi-
nem ad regulas morum.

CAPVT III.

Vnde sumatur bonitas & malitia actus.

CONCLUSIO I.

Bonitas, vel malitia actus sumitur ex
obiecto.) Ita S. Thomas 1. 2. quæst.
8. art. 2. quod probat, quia bonum & ma-
lum in rebus attenditur, quoad plenitudi-
nem essendi, vel defectum eius; primum
autem ad plenitudinem essendi pertinere
videtur, & est id quod dat rei speciem. At
sicut res naturalis habet speciem ex sua
forma, ita actio speciem ex obiecto,
tanquam motus ex termino. Quare sicut
prima bonitas rei naturalis attenditur ex
sua forma, quæ dat ei speciem, ita &
prima bonitas actus moralis attenditur
ex obiecto conuenienti. Et quemadmo-
dum in rebus naturalibus primum ma-
lum est, si res genita non consequitur

formam specificam ; ita primum malum in actionibus moralibus est, quod ab obiecto procedit.

Ex quo discursu nonnulla colligi debent. 1. actus humanos sumere bonitatem, vel malitiam ab obiecto, quod non debet ita intelligi, ut bonitas vel malitia per veram & realem efficientiam, actibus humanis communicetur ab obiecto: perspicuum enim est, obiectum, cum sit res aliqua externa, in actus voluntatis eo modo non influere; sed ita ut prædicta sumantur ab obiecto, tanquam à forma extrinseca, complente potentialitatem quam actus dicit, eo ipso quod est quædam via, & tendentia ad ipsam.

Collige 2. primam bonitatem, vel malitiam actus moralis sumi ab obiecto; quod ita intellige, ut cum actui morali, ut moralis est, variae bonitates aut malitiae cõpetere possint, ut ex dicendis perspicuum fiet; illa quæ sumitur ab obiecto, sit omnium prima in eo genere, adeo ut alia hanc necessario præsupponant. Quemadmodum in iisdem actibus, secundum entitatem naturalem spectatis, est quidam ordo inter perfectiones iis competentes, & vna præsupponitur ab alia.

Dixi in eo genere: nam cum genus moris præsupponat naturam, bonitas

DE BEATITVDINE. CAP. III. 113

quoque moralis quæcunquæ fit, upponit bonitatem naturalem, & entitatiuam. Ex quo intelligis, quæ hîc docet S. Thomas, non repugnare iis quæ habet art. 4. cùm ait, quadruplicem esse bonitatem in actione humana, quarum primam ait esse secundum genus, & sumi ab entitate; aliam secundum speciem, quam petit ab obiecto conuenienti; tertiam secundum circumstantias, quasi secundum accidentia quædam. Quartam denique secundum finem, quasi secundum habitudinem ad bonitatis causam.

Collige 3. bonitatem, aut malitiam quam actus sumit ab obiecto, esse specificam quoad gradum speciei vltimum: quamuis enim ab obiecto dicatur sumi bonitas, aut malitia ex genere, monet tamen S. Doctor debere tunc sumi genus pro specie: sicut quando totam humanam speciem vocamus, genus humanum. Neque refert quòd bonitati, aut malitiæ ex obiecto superueniat bonitas, aut malitia ex circumstantiis: quia cum actus sit constitutus in specie completa, per ordinem ad obiectum, bonitas aut malitia superueniens ex circumstantiis, non eum contrahit, eo modo quo differentia contrahit genus, illud complendo in esse specifico, sed eo modo quo accidentia spe-

ciem iam constitutam determinant, & perficiunt.

CONCLUSIO II. Bonitas, vel malitia actus humani sumitur etiam ex circumstantiis.) Quia, ut ait S. Doctor art. 3. quemadmodum in rebus naturalibus non inuenitur tota plenitudo perfectionis, quæ debetur eis, ex forma substantiali quæ dat speciem, sed multum superadditur ex superuenientibus, quorum si aliquod desit ad decentem habitudinem, consequitur malum. Ita plenitudo bonitatis actus non consistit tota in sua specie, sed aliquid additur ex his quæ adueniunt tanquam accidentia quædam, quales sunt circumstantiæ debite. Unde si aliquid desit, quod requiratur ad debitas circumstantias, actio erit mala.

Ut autem ista melius innotescant, Nota 1. circumstantiarum nomine hic intelligi quædam accidentia actuum moralium, quæ supponunt eos esse iam constitutos in sua specie, per ordinem ad obiectum; quæque proinde sunt extra eorum substantiam, illosque veluti circumstant. Ita tamen ut non modo actus morales comitentur, sed etiam eos quodammodo attingant, & afficiant, adeo ut ad eorum bonitatem, vel malitiam conducant.

DE BEATITVDINE. CAP. III. 115

Nota 2. nullum esse actum moralem, qui non accipiat aliquid bonitatis, aut malitiâ quibusdam circumstantiis; siquidem nulla est actio humana in qua, præter rationem illius specificam, sumptam ab obiecto, non possit observari aliquid accidentarium, spectans vel ad modum agendi, magis aut minus intense; vel ad quantitatem obiecti, quod sit paruum, aut magnum, & sic de aliis. At dubium non est, quin hæc conducant ad bonitatem vel malitiam humanæ operationis, nam si operatio bona est ratione obiecti, melior erit si fiat cum maiori intensiõne, quàm si fiat cum minori. Contrà verò, actus malus ex obiecto, eo peior erit, quo intensior.

Dices 1. vt prædicta accidentia dent bonitatem, aut malitiam actui voluntatis, debent esse per illum volita, ergo iam se habent vt obiectum voluntatis, non autem vt circumstantiæ supponentes obiectum; adeoque rupugnat quòd circumstantiæ, vt sic, dent bonitatem, aut malitiam actui voluntatis. Respondeo istud non sequi, nam vt circumstantiæ dent bonitatem aut malitiam, satis est quòd secundariò, aut concomitanter sint volitæ, ac proinde quòd sint obiectum secundarium voluntatis. Sic autem distinguuntur

ab obiecto primario, circa quod voluntas directe fertur.

Dices 2. continuatio est circumstantia actus moralis, at hæc saltem nec tribuit illi bonitatem, aut malitiam; quia cum actui elicito respondeat in primo instanti moralitas determinata, & in qualibet temporis parte instantia sint infinita, si mera actus continuatio ad bonitatem, aut malitiam conduceret, sequeretur actum humanum, vel ex eo precise quod per breuissimum tempus continuaretur, bonitatem, aut malitiam infinitam habiturum. Respondeo negando minorem, actus enim per se loquendo eo melior, aut peior est, quo amplius protenditur. Et ad probationem dicendum est, etsi bonitas, aut malitia respondeat per se actui in primo instanti, non tamen in instantibus continuatiuis partium temporis quo actus durat; cum voluntas non velit actum continuare in illis instantibus, nisi per accidens, seu quatenus uult ut duret per partes temporis, iis instantibus copulatas. Quare etsi instantia illa dicantur infinita, non inde sequitur bonitatem, aut malitiam actus fore infinitam.

Quod si instes, argumentum posse instaurari, de ipsis partibus proportionalibus temporis, quia cum sint infinitæ, se-

DE BEATITVDINE. CAP. III. 117

quetur moralitatem actus ipsis respondentem, esse quoque infinitam. Dicam hinc vt summum colligi, quod sicut in tempore quo durat actus bonus, vel malus, non sunt actu partes infinitæ, sed potentia duntaxat; ita ei respondet vnus quidam gradus bonitatis, aut malitiæ qui est in potentia diuisionis in alias, & alias partes bonitatis, vel malitiæ in infinitum.

CONCLUSIO III. Actio humana sumit bonitatem, vel malitiam ex fine.) Ita S. Thomas art. 4. Et ratio est, quia in actu humano duplicem finem possumus considerare, vnum proximum, qui & dicitur finis operationis, alium remotum, seu extrinsecum qui etiam finis operantis appellatur. Si agatur de priori fine, cum ille nihil aliud sit, quam ipsum obiectum humanæ operationis; non magis dubitari potest, actum humanum ab eo, quam à proprio obiecto sumere speciem. Si verò quæstio sit de posteriori, certum etiam est bonitatem actus humani ab eo pendere, cum inter circumstantias illius numerari soleat. Imò sit præcipua inter illas; cum aliæ se habeant tantum per modum accidentis, finis verò sit etiam causa actus humani.

Quæres I. an actus habeat duplicem speciem bonitatis, quando obiectum est bonum, & finis operantis bonus. Respondeo cum distinctione: nam si homo non operatur, nisi propter finem intrinsecum ipsius operis, ut si castitatem seruat, propter solum amorem ipsius castitatis, tunc actus habet tantum speciem & bonitatem temperantiæ, si autem operatur ex bono fine extrinsecò, in quem operatio per se non ordinatur, ut dum quis vult castitatem colere, ex amore Dei, in eo casu actus bonus est in duplici specie bonitatis, nempe castitatis, & amoris Dei. Rationem affert S. Doctor art. 7. quia quando obiectum non est per se ordinatum ad finem, differentia specifica quæ est ex obiecto, non est per se determinatiua eius, quod est ex fine, nec è cõuerso. Vnde vna istarum specierum non est sub alia, sed tunc actus moralis est sub duabus speciebus quasi disparatis. Vnde dicimus quòd ille qui furatur, ut mœchetur, committit duas malitias in vno actu. Ex quo exemplo patet, doctrinam traditam esse veram, etiam in actibus malis, quando non modo obiectum malum est, sed etiam refertur vterius ab operante, in finem malum extrinsecum.

Quæres 2. quid sentiendum sit quando obiectum est bonum, & finis malus, aut vice versa, obiectum malum, & finis bonus. Respondeo 1. in priori casu actum esse simpliciter malum, adeoque non constitui in duabus speciebus, bonitatis scilicet & malitiæ, sed duntaxat in specie malitiæ; ut quando aliquis erogat elemosynam feminæ egenti, eo fine ut facilius eam ad consentiendum peccato inducat. Ratio est, quia etsi obiectum secundum se bonum sit, non tamen hic & nunc, cum non appetatur sub ratione boni, sed quatenus præcisè ordinatur ad malum finem, qua ratione malum est.

Dices, nonne potest homo operari ex habitu virtutis, verbi causa, dare elemosynam ex misericordia, esto talem actum referat in finem vanæ gloriæ? In eo ergo casu actus ut à virtute procedens, erit bonus, ut autem relatus ad vanam gloriam, erit malus, sicque habebit simul speciem bonitatis, & malitiæ. Respondeo suppositionem illam esse impossibilem, cum enim virtus moralis non inclinet ad actum, nisi ut honestum, repugnat ab homine ut virtute prædito, elici actum relatum in finem malum, eo quòd talis relatio intrinsecè repugnat honestati actus.

Instabis, confessionem fidei procedere posse à fide supernaturali, etsi fiat ob vanam gloriam, vt communiter docent Theologi 2.2. quæst.4.art.5. Verùm oppositum longè probabilius esse ostendetur Deo dante.

Et quãuis id daretur, posset dici, virtutes intellectuales, qualis est fides, non ferri per se in bonum morale; sed in verum; adeoque etsi earum actus in malum finem ordinentur, non sequi duplicem speciem moralem, aliam bonitatis ex obiecto, aliam malitiæ ex fine iis competere,

Respondeo 2. quando obiectum est malum & finis operantis bonus, actum esse simpliciter malum: adeoque non habere speciem bonitatis, & malitiæ, sed malitiæ dumtaxat, vt si quis furetur ex intentione dandi eleemosynam. Ratio est, quia etsi dare eleemosynam sit bonum secundum se, est tamen simpliciter malum dare eleemosynam ex bonis furto sublati, cum hoc rectæ rationi repugnet. Quare actus quo quis vult furari, vt det eleemosynam, neque ex obiecto, neque ex fine bonus esse potest, sed vndeque est malus.

Dices, actus bonus sumit speciem boni
ex

DE BEATITVDINE. CAP. III. 121
ex bono fine, vt ostensum est: quare er-
go idem sentiendum non erit de actu
malo? Respondeo causam discriminis
esse, quia bonum est velle obtinere fi-
nem bonum, per medium bonum: ma-
lum autem, eum velle asse qui per me-
dium malum, & lege prohibitum.

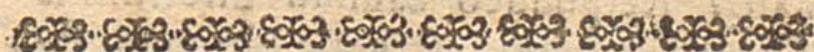
Respondeo 3. actum ex obiecto ma-
lum non sumere speciem malitiæ ex fi-
ne bono, sed tantum ex obiecto, adeoque
non habere nisi vnã speciem malitiã.
Ratio est, quia cum finis ex se bonus sit,
quod autem in eo casu sit malus, id non
habeat nisi ratione obiecti, quatenus ne-
pe per mediũ malũ acquiritur; hinc fit,
vt actus in eum tendens non aliam ha-
beat malitiã, quã quæ oritur ex ten-
dentia in obiectum malum Confirmatur,
nam verbi causa, velle priuata authorita-
te occidere proditorem, vt auertatur
nocumentum Reipublicæ, non repugnat
nisi præcepto nõ occidendi. Quare actus
ille non habet nisi malitiã homicidij.

Neque refert quod, velle occidere ex
intentione furandi, sit in duplici specie
malitiæ, nempe homicidij, & furti: non
enim est par ratio, quia furari per se ma-
lum est, & prohibitum; at dare eleemo-
synam non est malum, & prohibitum, nisi

de Beatitudine,

F

quatenus hoc fit ex bonis alterius, inuito Domino, erogatis.

CAPVT IV.

An dentur actus humanis indifferentes.

CONCLUSIO I.

Dantur aliqui actus indifferentes, secundum speciem suam.) Probat-ur ex art. 8. quia actus humanus habet speciem ab obiecto, relato ad principium actuum humanorum, quod est ratio: unde si obiectum includit aliquid conueniens ordini rationis, erit actus bonus secundum suam speciem, sicut dare elemosynam indigenti: si autem includat aliquid repugnans ordini rationis, actus erit malus secundum speciem, sicut furari. Quod si contingat, obiectum non includere aliquid pertinens ad ordinem rationis, siue per modum conuenientis, siue per modum disconuenientis, erit actus secundum speciem indifferens, sicut (inquit S. Doctor leuare festucam, ire ad campum, &c.

Dices 1. repugnat quod obiectum non sit conueniens, aut disconueniens, cum inter hac duo non detur medium.